

MÁRTON. Egy tapodtat sem megyek, míg meg nem csókoltál... *kergeti 's hirtelen megáll, midőn Marist belépni látja.*

Ötödik jelenet.

Az előbbiektől. Maris.

MARIS. *mérgesen.* Ejnye ni! hát itt is ilyen módon kell téged föltalálnom!? 5

MÁRTON. Maris!

MARIS. Igen, Maris; Maris, ki idáig követett, hogy meggyőződjön, mily csaló és gyáva ember vagy... itt e' lánnyal együtt találalak, midőn éppen meg akartad csókolni... a' vén bűbájos leányát... azt a' boszorkányt!... Nem szégyenled magad? 10

MÁRTON. A' vén bűvös leányát?

MARIS. Igen, annak a' vén gazembernek, csalónak leányát, ki ide volt kénytelen menekülni, mert a' faluban mindenki kerülte házát. 15

LIDI. Mert szegény volt!

MARIS. Mert meg nem is volt becsületes ember!

LIDI. Mert nemes lelkű volt, azért kerültek; 's mert meg nem értették, gyalázták!

MARIS. A' nyelved apádról maradt rád, te alamuszi, te! a ki szeretőmet akarod tőlem elhitegetni! 20

LIDI. Én!... Pedig nekem úgy tetszik, hogy engem hagyott el miattad; és esküszöm neked, hogy a' mióta meg kezdtem ismerni –, nem is nagyon bánom!

MARIS. Bizonyosan nagyon savanyú a' szőlő! 25

LIDI. Magad láthatod, hogy nem savanyú, mert magadnak kelle jőnöd egész idáig, hogy csak el ne szalaszd valahogy.

MARIS. Szemtelen!... Márton, tiltsd meg neki az efféle beszédet!... te meg jöjj velem...

MÁRTON. *nyugodtan.* Nem én!... csak menj magad; én itt maradok! 30

MARIS. Követni fogsz, azt mondom!

17 Mert] [Grafitceruzával áthúзва.]

23 a'] [Grafitceruzával áthúзва.]

27 csak] <meg> csak

MÁRTON. *mint előbb*. Én bizony nem megyek!

MARIS. No halld, Lidi?!... Ha nem szereted, hát mond neki, hogy jöjjön velem.

LIDI. Márton, már az imént kértelek, hogy hagyj el; légy szíves, 's
5 kövesd Marist.

MÁRTON. Nem! én maradok!

LIDI. Már ahhoz, hogy itt maradj, még az én beleegyezésem is kell, én pedig azt akarom, hogy távozz!

MÁRTON. Csak azért is itt maradok, 's neked kell el menni, Maris;
10 mert nekem Lidivel beszélni kell, beszélni akarok.

LIDI. Semmit nem mondhatsz nekem, mit Maris is ne hallhatna.

MÁRTON. Beszélnem kell veled! *félre*. No várj csak, majd fáj mindjárt a' szíved!

LIDI. Mi az hát?... beszélj!

15 MÁRTON. A dolog Corrárt illeti!

LIDI. Egyetlen barátomat, ki nekem megmaradt!

MÁRTON. De bizony még ő sem maradt meg!

LIDI. Hogyan? nem maradt barátomul? – És miért?

MÁRTON. Mert idejövet találkoztam vele; összevesztünk és össze-
20 verekedtünk; tartoztam neki még a' múlt izről a' kölcsönnel, és bezúztam a' fejét!

LIDI. Óh ég! 's való való lenne ez?

MÁRTON. No ha mondom neked!

LIDI. *térdein*. Ó istenem, most mindenemtől megfosztottál!... Meg-
25 engeded, hogy a' szeretett atyáról, a' kiért csak egyedül éltem, méltatlan emberek rosszul beszéljenek, 's azon pillanatban, midőn szívem Maris rút beszédei miatt vérzik... kell megtudnom azon egyetlen barátom halálát, ki még megmaradt, 's a' ki boldogságának akartam szentelni egész életemet! – Oh istenem! is-

4 szíves,] [Hiányzó vessző pótolva.]

8 távozz] [Grafitceruzával kiegészítve: távozzál]

15 A dolog] <Corrárt illeti>

22 Óh ég! 's való] Óh ég! <egész> 's való [A „'s való” beszúrva a sor fölé.]

24–25 Megengeded, hogy] engeded, hogy [Beszúrás a sor fölé.]

25 a' kiért] <csak> a' kiért

25 csak] [Beszúrás a sor fölé.]

27 Maris rút] Maris <csúnya> rút [A „rút” beszúrva a sor fölé.]

tenem! ez sok; bocsáss meg, ha ezen teher súlya alatt lerogyok,
's vedd magadhoz lelkemet! *fölkel 's a' házból kiszalad.*

Hatodik jelenet.

Márton. Maris.

MARIS. Mit akar tenni?

5

MÁRTON. Soh'se gondold vele, majd visszajő!

MARIS. Nem, nem! szívem mondja, hogy valami nagy dolgot akar
elkövetni... talán a' tóba akar ugrani!

MÁRTON. *az ajtóhoz fut.* A' tóba!... nagy isten!

MARIS. *ki az ajtóig követé.* Nézd csak Márton, már fölért a' dombte- 10
tőre!

MÁRTON. Igen, haja szétbomladozott; szemei meredtek!

MARIS. Most beszél! mintha istenéhez fohászkodnék!... keresztet
vet magára... *elfordúl 's sikolt.* Ah!... a' tóba ugrott!

MÁRTON. Szegény leány!

15

MARIS. 'S te nem is gondolsz rá, hogy megmentsd?

MÁRTON. Erre nincs mód!

MARIS. De kísértsd meg legalább!

MÁRTON. A míg hozzá fognék...

Hetedik jelenet.

20

Az előbbiek. Corra.

CORRA. Hol van Lidi?

MARIS. Épen most ugrott a' tóba!

CORRA. A tóba? Mikor?

MARIS. E' pillanatban; még megmentheted... Jer, megmutatom a' 25
helyet, hol beugrott! *Ketten el.*

20–22 *Hetedik jelenet...* van Lidi?] [Grafitceruzával áthúzva.]

23 MARIS. Épen most ugrott a' tóba!] [Grafitceruzával áthúzva.] MARIS. Ah
ott siet Kóra – meglátta – ő megfogja menteni (*el*) [Grafitceruzával, majd
fekete tintával besúruva a sor fölé.]

24–26 CORRA. A tóba?...beugrott!] [Grafitceruzával nagyobb szövegrész
áthúzva.]

Nyolczadik jelenet.

Márton (egyedül) az ajtónál áll.

Utánna ugrott!... egyedül fölbukik!... Lidinek vége!... Megint a' víz
alá merül!... Nem látni semmit!... semmit!... Ah! most megint
5 a' víz színére emelkedik, 's Lidit hozza... megmentette!... Kijött
a' tóból 's most ide hozza!... Most el innét!... Az ablakon át is
megláthatom, mi történik! *El.*

Kilenczedik jelenet.

Corra. Lidi.

10 CORRA. *Lidit karjaiban hozza, 's az ágyra leteszi, 's mellé térdel.* Lidi!
életem! szerelmem! lelkem lelke!... Nyisd föl szemeidet; térj mag-
adhoz; hald Corrádat, ki téged szeret!... Oh az istenért, hald
őt!... Lidi! Lidi! meghalok, ha azonnal nem térsz magadhoz!

LIDI. *szemeit fölnyitja, 's szétnéz; észreveszi Corrát; nagy izgalom*
15 *után 's között.* Corra! barátom! – Corra! – Hogyan? te élsz? –
Nem haltál meg? – Hát nem ölt meg téged? *nyakába borúl.* Oh!
testvérem!

CORRA. Lidi, mit beszélsz! Én nem értelek!

LIDI. *Corra fejét tapogatja.* De hisz itt nincs seb! fejednek nincs sem-
20 mi baja!

CORRA. Istenem! félre beszél!

LIDI. Ó nem! hanem Mártontól hallottam, hogy veled az erdőben
verekedett 's megölt!

1 *Nyolczadik*] *Nyolcadik* [Grafitceruzával áthúзва.] 7ik [Grafitceruzával,
majd fekete tintával írt utólagos betoldás.]

3 Utánna] Kóra Utánna [A „Kóra” grafitceruzával, majd fekete tintával be-
szúrva a sor fölé.]

8 *Kilenczedik*] [Grafitceruzával áthúзва.] 8ik [Grafitceruzával, majd fekete
tintával írt utólagos betoldás.]

11 szemeidet] [Az „i” grafitceruzával áthúзва.]

CORRA. Oh! az alávaló!... 's azért akartál volna életednek véget vetni?

LIDI. Atyám emlékét is gyalázták, aztán Márton azt mondá, hogy megszűntél élni; nem maradt a' földön többé senkim!... Miért élted volna tovább?

5

CORRA. Tehát szeretsz, mert élni kívánsz, ha én is élek!

LIDI. Testvérem!

CORRA. Testvéred! és semmi más!?

LIDI. Szívem meghalt!... Érted most, hogy menyire gyűlölöm Márton?

10

CORRA. Érttem, mert ennek más vége sem lehetett. – A szerelem sérelmet nem szenved 's csak akkor valósítható, ha az két egyenlően nemes lélek kifolyása, melyek egyformán képesek égi 's magasztos hevélyeiket egyesíteni.

LIDI. Szavaid mély igazságot tartalmaznak. – Én egész másnak érzem magamat 's többé nem is ismerek önmagamra!... de gyöngé, kimerült vagyok... nyugalomra van szükségem... hagyj magamra.

15

CORRA. Beteg lehetnél! valamire lehetne szükséged 's egyedül lennél!... Nem jobb lenne, ha maradnék?

20

LIDI. Köszönöm barátom; már jobban érzem magamat; pár órai nyugalom és álom egészen helyre fog hozni.

CORRA. Így hát... jó éjt!

LIDI. Jó éjt! életem megmentője!... Hála neked!

CORRA. Jó éjt! *El.*

25

8 Testvéred!] Testvéred! <igen>

11–15 – A szerelem...tartalmaznak. –] [Grafitceruzával nagyobb szövegrész áthúzva.]

16 nem is] nem <akarok meghalni> is

16 önmagamra!...] [Az „ö” grafitceruzával „e”-re javítva.]

19 lehetnél!] lehetnél! <'s>

25 *El.*] [Grafitceruzával áthúzva.] (félre) nem hagylok el. (*el.*) [Grafitceruzával, majd fekete tintával írt utólagos betoldás.]

14 hevélyeiket] hevély – szenvedély, hevület.

Tizedik jelenet.

Lidi. (egyedül)

5 Az est közelg, 's e' vihar!... ez rettenetes! Szegény Corra, hogy fog haza érni!... Az ég egészen besötétült... mint dörög!... mint villámlik! – Istenem! istenem! Corra! Corra!... Az istenért, térj vissza! *az ajtó kitárul és a' küszöbön Márton jelenik meg.*

Tizenegyedik jelenet.

Lidi. Márton.

LIDI. *rémülettel.* Oh ég!

10 MÁRTON. *feléje közeledik.* Nem a' te Corrád!... nem!... én vagyok, Márton! én, ki eljövök magam megboszúlni!

LIDI. *büszkeséggel.* Mit akarsz tőlem?

MÁRTON. Szerelmedet!

LIDI. Azt megvetted!

15 MÁRTON. Igen, akkor!... de most bírni akarom.

LIDI. Te egy más leányt szeretsz.

MÁRTON. Te szeretsz mást, te. Midőn az imént láttam, hogy az a' cigány karjaiban ide hozott, 's szeméből büszkeség és boldogság sugárzott, mert életedet mentheté meg, az irigység 's legyőzhetetlen féltékenység lopta magát szívembe; 's megesküvém, hogy
20 nem az övé léssz, de az enyém! – mert én még mindig szeretlek!

LIDI. Meglehet, de az én szerelmem meghalt!... te magad ölted mind örökre meg!

MÁRTON. Oh bocsáss meg Lidi, bocsáss meg nekem!... hisz látod, én
25 még mindig szeretlek.

LIDI. Hagyj el engem!

MÁRTON. Nem, addig el nem hagylak, míg meg nem bocsátottál... vagy azt hiendem, hogy Corrát szereted.

LIDI. Higyj, a' mit akarsz, de távozz!

12 tőlem] [Grafitceruzával áthúzva.]

26 el] [Beszúrás a sor fölött.]

29 távozz] [Grafitceruzával kiegészítve: távozzál]

MÁRTON. Igen, igen; az imént az ablakon át figyeltem rád; nagyon jól láttam, mint merengett tekinteted rajta! Te szereted őt!

LIDI. Én nem tartozom neked számot adni érzelmeimről!

MÁRTON. Ő ügyesen meg tudta nyerni szívedet, 's ma életedet ment-vén meg, háládat is megszerzé magának! 's te megadod neki azon szerelmet, melyet tőlem megtagadsz! 5

LIDI. Nem dobtad-e el magadtól szerelmemet?... Tehát mit akarsz velem?... Távozz; minden hasztalan!... Én többé nem szeretlek!

MÁRTON. *dühösen*. Ah! nem szeretsz többé?!... nem szeretsz többé, és azt hiszed, hogy csak oly könnyen szabadúlsz meg tőlem? 10

LIDI. Nem adhatok neked egyebet, mint hallgatásom 's megvetése-met!

MÁRTON. Első szerelmi esküidet nekem tevéd! – 's nincs jogodban szívedet másnak ajándékozni.

LIDI. *az ajtót mutatja neki*. Távozz! 15

MÁRTON. Nem, én nem távozzom, mert szeretlek!

LIDI. Távozz, mondom!

MÁRTON. *megragadja*. Nem, mert szeretlek!

LIDI. *kiszabadúl öleléséből, 's egy kést ragad föl, mely az asztalon fekszik*. Ha közeledel, megölöm magamat! 20

MÁRTON. *egy ugrással mellette terem, megragadja kezét, abból kiragadja a' kést és messzire el veti*. Elevenen, vagy holtan, de enyém léssz!

2 merengett] merengett <el>

8 Távozz] [Grafitceruzával kiegészítve: Távozzál]

8 minden] minden <hiáb>

11 LIDI.] LIDI. <Nincs egyéb ajánlani valóm>

11 Nem] [„Nincs”-ből átalakítva.]

11 egyebet] <egyéb ajánlani valóm> adhatok neked egyebet [Beszúrás a sor fölött.]

11 's] mint hallgatásom 's [Grafitceruzával áthúzva.]

14 szívedet] szívedet <egy>

15 Távozz] [Grafitceruzával kiegészítve: Távozzál]

17 Távozz] [Grafitceruzával kiegészítve: Távozzál]

Tizenkettedik jelenet.

Az előbbiek. Corra.

CORRA. *Mártonra rohan.* Gyalázatos és gyáva kölyök!... takarodj innét, vagy megöllek, mint egy haszontalan kutyát!

5 MÁRTON. *reszket, de nyugalmat tettet.* Mily joggal fenyegetsz te engem?

CORRA. Azon joggal, melyel a' becsületes ember gazember ellenében bír!

10 MÁRTON. 'S hát ha én is azt felelném neked, 's hátha én próbállak meg innét eltávolítani?

CORRA. *dühösen fölragad egy ott fekvő dorongot.* Akkor szétzúzom agyadat!... Válassz!

LIDI. *megragadja Corrának Mártonra fenyegetve fölemelt karját.* Engedd élni; ne mocskold be vérével kezéd!

15 CORRA. Úgy hát távozzék azonnal, 's soha ne merészeljen többé szemem elébe kerülni!

MÁRTON. Megyek; de megboszúlom magamat!

Tizenharmadik jelenet.

Lidi. Corra.

20 LIDI. Ó Corra, mennyi hálával tartozom már neked!

CORRA. Nyugodj meg, Lidi! nyugalomra van szükséged: aludj békével; nincs mitől tartanod; én ajtód elébe fekszem, 's úgy őrködöm fölötted!

25 LIDI. Ez már valóban sok jószág töled... egészen zavarba hozasz... mivel érdemeltem én meg mindezt?... Köszönöm! köszönöm!

3 takarodj] [Grafitceruzával kiegészítve: takarodjál]

15 ne merészeljen] [Beszúrás a sor fölött.]

17 magamat] magamat! (el) [Grafitceruzával, majd fekete tintával írt utólagos betoldás.]

21 Nyugodj] [Grafitceruzával, majd fekete tintával kiegészítve: Nyugodjál]

21 meg] [Grafitceruzával áthúzva.]

24 zavarba hozasz...] [Grafitceruzával áthúzva.]

CORRA. Ne köszönd azt, mit érted tévék! Legédesb jutalmam ajkad egy mosolya... szereid egy pillantása leend, melyet annyira szeretek!

LIDI. Corra, szavaid zavarba hoznak!

CORRA. Nem tetszenek szavaim?

5

LIDI. Nem... de...

CORRA. Én nem kívánok semmit; de lehetetlen, hogy elzárjam lelkemtől azon reményt, hogy eljövend a' nap melyben szívem vonzalmában osztozni fogsz!

LIDI. Corra! (*E' jelenet alatt a' lenyugvó nap vöröses fénye terjedt a' kunyhó belsejében szét.*)

10

CORRA. Oh! ne felelj!... engedd lelkemet a' remény édes álmaiba ringatnom!... szabadjon hinnem, hogy ezen, most bánat fátyolozta szép szemeket egykor a' szerelem napja világítandja meg, melyet szíved a' szegény cigány iránt fog érezni.

15

LIDI. Az én szívem szomorú, 's nem tud szeretni!

CORRA. Karjaimban mindig megsirathatod atyádat; könnyeim a' tiéiddel fognak összefolyni.

LIDI. De így én semmi boldogságot sem lennék képes neked szerezni!

20

CORRA. Az emberek legboldogabbjává tennél!... Csak egy szót... egyetlen egy szót mondj!

LIDI. Ma este gyöngének és fáradtnak érzem magam!... Ne kívánj tőlem semmit! én nem tudom, mit akarok... e' sok lelki kín megtört!

25

CORRA. Nem kérek tőled semmit... engedelmeskedem; várok... türelmes leszek! *az ablakra mutat.* Nézd a' lenyugvó napot, tűzgolyója a' tóban tükrözi magát, nem egyformán szép, egyformán fényes mind a' kettő?... pedig az egyik csak árny!... csak a' másik valóság!

30

13 bánat] [Ráírva áthúzott, olvashatatlan szövegre, grafitceruzával bekerepezve.]

16 szomorú,] [Hiányzó vessző pótolva.]

18 összefolyni] <egybe> összefolyni [Az „össze” beszúrva a sor fölé.]

19 én] én <neked>

23 Ma este...magam!] [Grafitceruzával áthúzva.]

23 fáradtnak] faradtnak [Emendálva.]

27-28 tűzgolyója] <melynek> tűzgolyója

LIDI. Mit akarsz ezzel mondani?

CORRA. Szerelmed Márton iránt csak futó és csalékony árny volt, de ha egykoron engem fogsz szeretni, e' szerelem valódi leend! *az esteli harang hallatszik.*

5 LIDI. Üdvözlégység Mária!... Imádkozzunk! *keresztet vet magára, letérdel.*

CORRA. *összetett kezekkel mellette áll 's szinte imádkozni látszik. Lassú zene. Lidi fölkel.* Már most, miután lelkünket egy közös imában emeltük az istenhez; már most, miután imánk egy közös imába
10 összefolyt... még most is megtagadod tőlem szívedet?

LIDI. Ha szívem még egyszer szerelemre fogna ébredni, e' szerelmet csak neked ajánlom fel! Isten is úgy akarja!

CORRA. Ha igazat mondasz... oh esküdj erre karjaimban!

LIDI. *nyakába borúl.* Esküszöm neked atyám emlékére!

15 CORRA. Isten! hála neked!

A függöny legördül.

2 és csalékony] [Beszúrás a sor fölé.]

8 Már] [Grafitceruzával, majd fekete tintával utólagosan kihúzza.] És [Grafitceruzával, majd fekete tintával sor fölé beszúrva.]

9 már most,] [Grafitceruzával áthúzza.]

9 imánk] <[olvashatatlan]> imánk [Beszúrás a sor fölé.]

10 összefolyt...] összefolyt... oh mond [Az „oh mond” grafitceruzával, majd fekete tintával beszúrva a sor fölé.]

13 esküdj] [Grafitceruzával kiegészítve: esküdjél]

7 szinte] [Értsd: szintén.]

Negyedik fölvonás.

A cigány család putrija.

Első jelenet.

Iszturka. Jordán.

- ISZTURKA. *hallgatódzik.* Fiam, még sem hallod bátyád lépteit? 5
- JORDÁN. Nem, anyám.
- ISZTURKA. De bizony... most úgy tetszik, hogy valamit hallok...
- JORDÁN. Csalódotl, anyám; a' szél zúg az erdőben.
- ISZTURKA. De akkor hát, istenem, mi történhetett vele?... Egész éjszaka oda van... pedig ő ezt nem szokta tenni... mert ő igen rendes ember... az én szegény fiam!... Csak valami baja ne történt légyen! azt túl nem élném!... Hát nem szenvedtem már én eleget az életben! 10
- JORDÁN. Nyugtasd meg magad, jó anyám; majd megjő épen, egészségesen... nem történt vele semmi!... aztán nem vagyok-e én is itt, második fiad? 15
- ISZTURKA. Ó igen; bizonyára! ó én téged is szeretlek, szegény fiú!
- JORDÁN. Ó igen! jól tudom én, hogy bár engem fiadnak nevezesz, de azért még sem vagyok gyermeked.
- ISZTURKA. Hát nem mindegy-e az? nem vagy-e szegény nővérem fia, ki téged halálos ágyán bizott gondjaimra? 20
- JORDÁN. Jó anyám! Bátorság!... Corra visszajövend; nem oly könnyen lehet elbánni Corrával, kinek bátorsága és ereje az egész vidéken ismeretes.
- ISZTURKA. Igen, de hát ha valami dühös, vad állat támadta meg; meglehet, hogy ereje 's bátorsága nem lesz elegendő. 25
- JORDÁN. *mosolyogva.* Anyám, a' nyugtalanság már a' lehetetlent is láttatja veled, hiszen a' mostani évszakban sem medve, sem farkas nem sétálgat a' vidékben.

1 Negyedik fölvonás.] [Grafitceruzával áthúzva] Harmadik felvonás. [Grafitceruzával, majd fekete tintával írt utólagos betoldás.]

28 medve,] [Hiányzó vessző pótolva.]

ISZTURKA. *felugrik.* Hallod?... ezek az ő léptei!... ismerem!

JORDÁN. Igen anyám, nekem is úgy tetszik.

Második jelenet.

Az előbbieik. Corra.

- 5 CORRA. *a' színfalak mögött.* Anyám! anyám! itt vagyok!
ISZTURKA. *azon oldal felé fut, honnét a' hangot hallja.* Ah! fiam!
CORRA. *belép és anyja karjaiba veti magát.* Anyám, bocsáss meg a
nyugtalanságért, melyet neked okoztam!
JORDÁN. Hát rám nem is nézesz? vagy azt hiszed, hogy én nem szenvedtem távolléted miatt?
10 CORRA. *kezét nyújtja neki.* Kedves Jordánom, én ismerem és becsülöm irántami vonzalmad!
JORDÁN. Már így jól van! ezt szeretem tőled hallani!
ISZTURKA. Már most beszéld el, mit tevé?
15 CORRA. Kénytelen voltam az éjet Lidi ajtaja előtt eltölteni, kit az a' semmirekellő Márton üldözőbe vett, mióta azt képzei, hogy szeretjük egymást.
ISZTURKA. Tehát valóban szeret téged Lidi?
CORRA. Nem tudom, anyám; de reményelem azt!
20 ISZTURKA. Kedves fiam, reménylhetsz is!... Én Lidit figyelemmel kísértem, 's olvasni hiszek szívében, mely egészen a' tied!...
CORRA. Én is úgy hiszem, jó anyám, hogy jól olvastam Lidim szemeiben!... ó igen, azt hívéim olvasni azokból, hogy szeret!
ISZTURKA. Kedves gyermekem, a' mit előreláttunk, igaz!... Én látom
25 a' jövőben, hogy te nagy lelki indulatokon fogsz átmenni!
CORRA. Édes indulatokon!
ISZTURKA. Igen, minden óra új érzelmet fog költeni lelkedben. Semmi sem hasonlítható azon időhöz, midőn a' való szerelem első virágai majdnem észrevétlenül nyílnak; és e' nagy szenvedély

12 vonzalmad] [Grafitceruzával kiegészítve: vonzalmadat.]

14 Már...mit tevé?] [Grafitceruzával áthúzva.] Fiam hol voltál? már aggodni kezdék! [Grafitceruzával, majd fekete tintával sor fölé besúruva.]

28 való] való <és>

28 első] [Beszúrás a sor fölé.]

- megőrzi nyomát az emberi szívben, a' míg az csak dobogni képes!
- CORRA. Nemde anyám, az életben csak egyszer lehet tökéletesen és teljesen szeretni?
- ISZTURKA. Igen, fiam! A' többi mind semmi! 5
- CORRA. A' mit én most érzek, az rendíthetlen érzelem; 's halandó hüvelyemet túlélve, lelkemmel együtt fog az egekbe szállani, honnét eredett.
- ISZTURKA. A valódi szerelem első jelenségeiről megismerhető. Egy hirtelen gerjedő érzelem az, melyet az előtt magunkban soha nem éreztünk, mely egy csapással leigázza minden erkölcsi erőnket; bár mily korban is vesz erőt szívünkön, mindig újoncznak talál, ki legédesb érzelmekbe ringat, mindennap előbbre visz, 's csak akkor fedezi fel magát előttünk, midőn korlátlan hatalmáról felettünk bizonyos! 10 15
- CORRA. Ó igen! ekkor aztán többé el nem rejtőzik, korlátlan kény-úrként beszél, parancsol, 's mi oly boldogok vagyunk, hogy gyémántokból 's virágokból készült uralkodói pálczája előtt meghajolhatunk. – de anyám, hátha Lidi mindezt nem érezi?
- ISZTURKA. Van okod ezt gyanítani? 20
- CORRA. Tartózkodása megfagyasztja lelkemet, 's fáj nekem!
- ISZTURKA. Ez ne nyugtalanítson!
- CORRA. Hogyan?
- ISZTURKA. Látod, a' nő, legyen az bár mily rendű és rangú is, mindig nő marad; – mindig és mindenhol ugyanazon érzetek árján kell áthaladnia! Érezve, gyanítva azon befolyást, melyet ezen ébredező szerelem egész jövőjére gyakorolni fog, igyekszik azt viszaodázni... fél tőle, küzd ellene... 25
- CORRA. 'S ha legyőzi?
- ISZTURKA. Ne tarts tőle, fiam! e' pillanattól kezdve a' szenvedély óriási léptekkel halad! – Nem tűr az ellentállást! – ha gátat emelsz 30

11–13 mely egy...talál, ki] [Hosszabb szövegrész grafitceruzával áthúзва.]
 16–19 ekkor aztán...meghajolhatunk. –] [Hosszabb szövegrész grafitceruzával áthúзва.]
 26–28 Érezve, gyanítva...viszaodázni...] [Hosszabb szövegrész grafitceruzával áthúзва.]

ellene, áttöri azt, és égető habjai előzönlík annak lelkét, ki vele szembeszállani merészkedett!... Ekkor, ezen pillanatban, tökéletesen legyőzve, a' nő egészen a' szeretett férfi hatalmába adja magát!

- 5 CORRA. Szavaid boldogsággal halmoznak, anyám!... és reménnyel.
De mi zajt hallok?... Léptek!... mintha örök, katonák jönének!
ISZTURKA. Jordán, nézd meg, ki jó?
JORDÁN. *ki ez alatt a' színpad elején munkával foglalkozott, fölláll.*
Megyek, anyám!

- 10 *Harmadik jelenet.*
Az előbbieket. Biró. Örök.

- CORRA. Mit kerestek itt?
BIRÓ. Téged!
CORRA. Engem? 's mit akartok tőlem?
15 BIRÓ. Bezárunk, 's elítéltünk, a' mint a törvény rendeli.
ISZTURKA. Oh ég!
CORRA. Engem bezárni! engem!... engem megbüntetni! és miért?
BIRÓ. Nem azért jöttem, hogy neked számot adjak!... különben magad is jól tudod!
20 ISZTURKA. Az én fiam semmi rosszat nem követett el.
BIRÓ. Hallgass, vén boszorkány, vagy téged is magunkkal viszünk.
CORRA. Több tisztelettel szóljon ked anyámhoz!... vagy távozzatok innét, hol nincs mit keresnetek!
BIRÓ. Ó igen, mi eltávoztunk, de te is velünk jössz. *az örökhöz.* Fogjátok, és kötözzétek meg. *az örök meg akarják ragadni Corrá-t.*
25 CORRA. Hátra! hozzám ne nyúljatok! *az örök hátrálnak.*
ISZTURKA. Istenem! istenem! mit jelentsen mind ez! Corra! Corra! imádott fiam! *Sír.*
CORRA. Anyám, csendesülj; velők megyek, hogy megtudjam, mind
30 ez mit jelent; néhány óra múlva már itthon leszek nálad. Az ártatlanságot nem szokták büntetni!

24–25 Fogjátok,] [Hiányzó vessző pótolva.]

22 ked] [Értsd: kegyelmed]

BIRÓ. Menjünk, 's ne fecsegy annyit. *az örökhöz, kötözzétek meg! az örök engedelmeskedni akarnak.*

CORRA. Ne közeledjete, mondom, vagy összezúzlak mindnyájatokat!

JORDÁN. Bátyám, segítsek neked?

5

CORRA. Nem! hagyd őket; ők mit se tehetnek nekem! Én nem félek tőlök! *megöleli anyját.* Légy nyugodt, anyám; ez bizonyosan Márton műve! Mond meg Lidinek, hogy menjen a' grófhöz, 's beszéljen vele.

ISZTURKA. Fiam, én reszketek miattad!

10

BIRÓ. Elhallgatsz már ezzel az örökös pityergéssel! *az örökhöz.* fogjuk meg no, hogy már egyszer vége legyen.

CORRA. Engem meg nem fogtok! A' becsületes és szabad embert nem szokás megkötözni... én magam fogok előre menni... kövessetek. *Emelt fővel, büszke magatartással el. a' biró és örök szótlán utánna.*

15

Negyedik jelenet.

Iszturka. Jordán.

ISZTURKA. *térdeire hűll.* Istenem! istenem! védelmezd őt!

JORDÁN. Kelj föl, anyám, és csendesülj; Corra ártatlan; nem tehet nek nek semmit.

20

ISZTURKA. Ki tudja? a' szegény iránt igaztalanok szoktak az emberek lenni, 's bizonyosan valami ügyesen koholt ármány áldozata lesz!

JORDÁN. Meglehet; de feleled anyám, hogy a gróf kegyes párt fogónk!

25

ISZTURKA. *fölinduktan.* A' gróf!

JORDÁN. Igen, gróf Fegyveressy!

1 Menjünk,] [Hiányzó vessző pótolva.]

5 neked] [Grafitceruzával áthúzva.]

6 se] [Grafitceruzával kiegészítve: *sem.*]

8 grófhöz,] grófhöz, [Hiányzó vessző pótolva.]

20 Kelj föl, anyám,] [Hiányzó vesszők pótolva.]

25 feleled] feleled [A harmadik „e” grafitceruzával beszúrva a sor fölé.]

ISZTURKA. *látható fölindulással.* Fegyveressy! Fegyveressy! – Hisz ez épen a' borzasztó!... hogy Fegyveressynek hívják! Én nem mehetek hozzá!

JORDÁN. Anyám, én nem értelek.

- 5 ISZTURKA. Ah! én valóban őrült vagyok! Hogy is gondolhatok ilyenmire, midőn fiam veszedelemben forog!

JORDÁN. Mit akarsz ezzel mondani?

ISZTURKA. Semmit! semmit!... de még is jobb szeretném, ha Lidi menne a' grófhhoz.

- 10 JORDÁN. Épen itt jó!... a' gondviselés küldi.

Ötödik jelenet.

Az előbbieik. Lidi.

LIDI. *izgatottan, 's szemeivel Corrárt keresi.* Nincs itt Corra? hol van?

ISZTURKA. Az ég küldött ide, leányom!

- 15 LIDI. Talán valami szerencsétlenség érte?

ISZTURKA. Örökkel vezették el, hogy börtönbe zárják, elitéljék.

LIDI. Corrát? 's mi joggal?

ISZTURKA. Az erősebb jogával!

LIDI. Én azt hiszem, hogy a' becsületes ember legerősebb!

- 20 ISZTURKA. Nálunk még nem úgy van!

LIDI. De úgy lesz!... Én azt hiszem, hogy a' szegény és becsületes még több joggal követelhet igazságot, mint a többi ember!... 'S mily vád terheli?

JORDÁN. Arról nem szóltak semmit.

- 25 ISZTURKA. Corra azt véli, hogy Márton keze van a' dologban.

LIDI. Ah igen! igen!... neki igaza van!

JORDÁN. }
ISZTURKA. } Te is azt hiszed?

- LIDI. Nem kételkedhetem róla!... Oh! előérzetem engem soha sem
30 csal meg!

ISZTURKA. Miféle előérzeted?... talán ez sejtetett veled valamit?

LIDI. Igen!... hallgassatok meg!... körülbelől egy óra előtt a' tó partján ültem; az ég kék 's a lég átlátszó tiszta volt. Egyszerre a' lát-

20–22 ISZTURKA....többi ember!...] [Piros ceruzával megjelölt szövegrész.]

határt sűrű fekete fellegek boríták el, melyek dühös éjszaki szél által oly gyorsasággal űzettek felém, a' mily gyorsasággal a' szerencsétlenség szok járni... Néhány percz alatt az egész égbolt elsötétült, a' vihar a' sziklák üregeiben bömbölt, 's a' tó habjait oly dühösséggel csapkodta, hogy ezek víztölcsért képezve engem elsöpretéssel fenyegettek. Rémület ragadott meg, 's a' természet e' félelmes gyászos kitörésében rossz előjelt véltem látni, 's ide futék megtudandó, ha vallyon Corrárt nem érte-e valami szerencsétlenség!

ISZTURKA. Kedves gyermekem, te tehát szereted őt? 10

LIDI. Igen, Iszturka... úgy hiszem!

ISZTURKA. Ha így van a' dolog, akkor fuss a' gróf kastélyába... egyedül ő képes rajtunk segíteni.

LIDI. Futok, anyám; de engedd Jordánt velem jóni, mert félek, hogy Mártonnal találkozom. 15

ISZTURKA. Menjetek gyermekeim, menjetek!... én itt maradok, és kérem az istent, hogy adja vissza szeretett gyermekemet!

A függöny legördül.

Változás.

Földszinti szoba a' grófi kastélyban; a' szinpad fenekén kertre nyíló tág csarnok. – Jobbra, balra szobák. 20

Hatodik jelenet.

Gróf Fegyveressy György. Gróf Fegyveressy Antal.

GYÖRGY GRÓF. *egy asztal mellett ül, kezében hírlap. Kinek írsz?*

ANTAL GRÓF. *összehajtja a' levelet. Ügynökömnek... már bevégeztem.* 25

GYÖRGY GRÓF. Szegény barátom, miféle felleg borítja homlokod? Nagyon megváltoztál, mióta számkivetésedből haza tértél!

1 fekete] [Beszúrva a sor fölé.]

12 akkor] [Beszúrva a sor fölé.]

23 Fegyveressy] Fegyveres] [Emendálva.]

23 Fegyveressy] Fegyveres] [Emendálva.]

28 mióta számkivetésedből haza tértél!] [Piros ceruzával aláhúzva.]

ANTAL GRÓF. Tíz évi számkivetés elég megváltoztatni az embert!

Ah! 's egyéb teher is nyomja szívemet!

GYÖRGY GRÓF. Dehát mi az?... szólj... magyarázd ki magad... már három napja, hogy sarkallak, 's te mindig csak hallgatsz; pedig
5 semmi sem könnyíti meg annyira a' szívét, mint midőn fájdalomkat egy jó baráttal közölhetjük.

ANTAL GRÓF. *Györgynek kezet nyújt.* Kedves bátyám!... de mért okozzak neked bánatot, miután bajom orvosolhatatlan?

GYÖRGY GRÓF. Csak a' halál orvosolhatatlan!

10 ANTAL GRÓF. 'S hátha halál az, a' mi szívemet nyomja?

GYÖRGY GRÓF. Megvallom, nem értelek.

ANTAL GRÓF. Csak egyet mondok neked... Az én múltamban van egy megbocsáthatatlan tény, 's hogy ezt elkövetém, azért marják szívemet lelkem vádjai!

15 GYÖRGY GRÓF. A' rejtély nem hogy világosodnék, de még jobban elborúl szemeim előtt!

ANTAL GRÓF. Ne beszéljünk erről, bátyám! ez fáj nekem!

Hetedik jelenet.

Az előbbieket. A házgondnok.

20 GYÖRGY GRÓF. Mit akarsz, András?

GONDNOK. Egy fiatal leány kíván Méltóságoddal beszélni.

GYÖRGY GRÓF. Ki az? honnét jó? és mit akar velem?

GONDNOK. Annak a' szegény, jó, becsületes, öreg Mihály halásznak
a' leánya, a' ki mindig oly jó halat hozott a' konyhára, 's a' me-
25 lyeket Méltóságod mindig oly jól megfizetett.

GYÖRGY GRÓF. Igen, igen, emlékszem; 's hát leánya mit akar tőlem?

1 Tíz évi...az embert!] [Piros ceruzával aláhúзва.]

2 egyéb] [A „gyé” piros ceruzával aláhúзва.]

11 nem] <én> nem

12 Az én] [Grafitceruzával áthúзва.]

12-13 van egy] [Grafitceruzával áthúзва.]

13 tény] tény van [A „van” grafitceruzával beszúrva a sor fölött.]

23 Mihály] <Márton> Mihály [Felülírva grafitceruzával és fekete tollal.]

24 a'] a' [Grafitceruzával áthúзва.]

GONDNOK. Ez a' szegény leány azóta árva lett!

GYÖRGY GRÓF. Hogyan? hát a' jó öreg Mihály meghalt? Bocsásd be leányát; bizonyosan szükségben szenved. A' *gondnok el.*

Nyolczedik jelenet.

György és Antal grófok.

5

ANTAL GRÓF. Bátyám, te szerencsés ember vagy, hogy a' nép bizalmát és szeretetét bírod.

GYÖRGY GRÓF. Ez egyetlen boldogságom... ennek szentelem életemet... hidd el, öcsém Antal, a' többi mind csupa képzelődés... A' nép bizalmát és szeretetét megnyerhetni, ez a' való boldogság!

10

Kilenczedik jelenet.

Az előbbiek. Lidi.

GYÖRGY GRÓF. Jó napot, gyermekem;... no, ne reszkess hát így!...

Hát öreg arczom és nagy szakállam ijeszt meg?

LIDI. Ó nem, méltóságos uram; én ismerem és szeretem Méltóságodat; – Méltóságod gyakran segített atyámon és mi szegény emberek nem feledjük azt el, ha valaki velünk jót tesz... főleg a' méltóságod jó tetteit, mert Méltóságod igazán szívéből tesz jót!

15

GYÖRGY GRÓF. Hát édes gyermekem, mi a' kívánságod?... hallom, hogy nagy inségben vagy!

20

LIDI. Oh! ez nem nagyon bánt engem; én fiatal és erős vagyok, megkeresem én a' magam kenyerét koldulás nélkül is.

GYÖRGY GRÓF. Jó; de hát akkor mit tehetsz neked? szólj!

LIDI. Hát hallja méltóságos uram... Van egy ártatlan legény, ki képtelen valami gonosz tett elkövetésére.

25

GYÖRGY GRÓF. No 's?

10 való] való [Grafitceruzával kiegészítve: valódi.]

16 és] és <más>

16–17 emberek] emberek<en>

23 neked] [Grafitceruzával áthúzva.] érted [Grafitceruzával, majd fekete tintával sor fölé beszúrva.]

- LIDI. Hát ezt a' szegény fiút egy másik legény vádja folytán tolvajság miatt elfogták és bezárták.
- GYÖRGY GRÓF. Hm! édes leányom, ez kényes dolog!... Hogyan lássuk ki az igazat?... Jót állsz szeretőd becsületességéről, mert nem
- 5 kétlem, hogy szeretődről van szó.
- LIDI. Nem, méltóságos uram; de én szeretem őt, mert lehetetlen Corrát ismerni és nem szeretni!
- GYÖRGY GRÓF. Hogyan? mit mondasz?... Corra?
- LIDI. Igen, méltóságos gróf úr... Corra!
- 10 GYÖRGY GRÓF. Corra, a' czigány?... fogadott fiam?
- LIDI. Ugyan az!
- ANTAL GRÓF. Bátyám, hogyan lehetséges az?
- GYÖRGY GRÓF. Ő tolvaj?... ő egy semmirekellő!... mily gyáva, alávaló hazugság ez!... Hogy hívják vádlóját?
- 15 LIDI. Nagy Mártonnak; leggazdagabb legény a' faluban.
- GYÖRGY GRÓF. Ismerem a' semmiházit... bizony kötél lesz a' vége! De hát mért haragossa Corrának?
- LIDI. Mielőtt jobban kiismerhettem volna, elengedém magam csábítani a' látszat által, és szeretém!... de mióta közelebbről megismertem és megszűntem szeretni, most félt Corrától!... és meg-
- 20 esküvék, hogy vetélytársán boszút áll!
- GYÖRGY GRÓF. Ide hozták Corrát?
- LIDI. A' biró, meg néhány őr jöttek érte.
- GYÖRGY GRÓF. *Csönget, a' házgondnok belép.* András, menj le magad
- 25 a' faluba, mond a' bírónak és a' jegyzőnek, hogy kéretem őket, ha feljőnének hozzám, 's elhoznák azt a' czigányt is, kit ma befogtak.
- GONDNOK. Igen is, méltóságos uram!
- GYÖRGY GRÓF. Várj csak, ez még nem minden!... Menj el egyúttal Nagy Mártonhoz is, mond neki, hogy azonnal beszélni kívánok

3–4 lássuk] [Grafitceruzával áthúzva.] derítsük [Grafitceruzával, majd fekete tintával sor fölé beszúrva.]

6 őt] [Olvashatatlan eredeti szövegére fekete tintával ráírva.]

13 egy] [Grafitceruzával áthúzva.]

19 által,] [Hiányzó vessző pótolva.]

20 szeretni,] [Hiányzó vessző pótolva.]

20 félt] félt<ékeny lett>

vele azon szántóföld iránt, melyet tőlem a' múlt héten meg akart venni.

GONDNOK. Igen is, méltóságos uram. *El.*

GYÖRGY GRÓF. Légy nyugodt, gyermekem, és ne aggódj ok nélkül.

LIDI. Köszönöm kegyességét, méltóságos uram! A' kiállott ijedség 5
miatt reszketek még most is.

INAS. *belép.* Gróf úr, Iszturka, a' cigány asszony kíván Méltóságod-
dal szóllani.

ANTAL GRÓF. *nagyon izgatottan.* Iszturka!

GYÖRGY GRÓF. Iszturka!?... Helyes!... bocsásd be! *az inas el.* 10

ANTAL GRÓF. Iszturka!... Iszturka!... Nagy isten!

GYÖRGY GRÓF. Mi lelt, öcsém?

ANTAL GRÓF. Semmi... épen semmi!

Tizedik jelenet.

Az előbbiek. Iszturka. 15

ISZTURKA. Itt vagyok uram, bár azon nap, midőn nevét megtud-
tam, esküvel fogadtam, hogy lábamat küszöbén át nem teszem;
de most fiamról van szó, és eljövék, hogy visszaköveteljem őt!

ANTAL GRÓF. Ez ő! ez ő!... Semmi kétség többé!... És ezen fiú!... 20
istenem!

GYÖRGY GRÓF. Corrát visszakapod; de magyarázd meg, mért gyű-
lölöd nevemet?... én e' gyűlöletet meg nem érdemeltem.

ISZTURKA. Méltóságod nem!... de bizonyosan rokonai egyike volt
az, ki engem galád módon elcsábított... egész vajdaságunk leá-
nyai közt én voltam egyedül erényes... sokáig küzdöttem, de vég- 25
re a' szerelem győzött... az övé levék... két évig tartott kastélyá-
ban, ott neveltetett... bálványozni látszott engemet, 's én boldog

4 gyermekem,] [Hiányzó vessző pótolva.]

4 aggódj] [Grafitceruzával, majd fekete tintával kiegészítve: aggódjál.]

6 reszketek] [Grafitceruzával beszúrva fölé: 2]

6 még most is] [Grafitceruzával beszúrva fölé: 1]

7 Iszturka,] [Hiányzó vessző pótolva.]

24–25 egész vajdaságunk...egyedül erényes] [Grafitceruzával áthúzva, és
piros színű ceruzával aláhúzva.]

27 bálványozni] <úgy tetszik, hogy> bálványozni

valék!... két év után egy fiat szültem neki... ekkor egyszerre eltávozott, 's többé vissza nem jött... Nekem egy levelet hagyott hátra 's egy nagy összeg pénzt... a' levelet megőriztem... a' pénzt ott hagyám, elhagyva a' kastélyt, szegény gyermekemmel együtt

5 az erdőkben keresék menedéket.

GYÖRGY GRÓF. Tehát Corra...?

ANTAL GRÓF. Az én fiam! Iszturka, nem ismersz rám többé?... megbocsátasz-e nekem?... Tettemet lelkem mélyéből megbántam!

ISZTURKA. Oh istenem!

10 ANTAL GRÓF. Kerestettelek mindenhol; de hasztalan, sehol sem lehet rád találni; az óta egy boldog óráim sem volt, oly lelket, mint a' tiéd, nem lehet büntetlenül megsérteni! – Bocsáss meg!

ISZTURKA. Én... én!... Ah!... *eszméletlenül lerogy; a' többiek körülötte szorgoskodnak.*

15 GYÖRGY GRÓF. Vigyétek a' másik szobába... jöni hallok... még nem szabad mindennek ki tudódni. *Iszturkát elviszik.*

Tizenegyedik jelenet.

György gróf. Biró. Jegyző. Márton. Corra.

GONDNOK. Méltóságos uram, elhoztam magammal a' bírót, a' jegyző urat, Mártont, és Corrát.

20 GYÖRGY GRÓF. Jól van, bocsásd be őket. *Azok bejönnek. Üdvözlét. Jó napot, köszönöm fáradságukat... de hát mit vétett ez a' czigány?*

BIRÓ. Lopott!

GYÖRGY GRÓF. *Corrához.* Corra, igaz ez?

25 CORRA. Ilyen kérdésre nem felelhetek!... aztán úgy is tudja Méltóságod, ha nem is felelek.

BIRÓ. Hát így kell felelni a' méltóságos gróf úrnak?

CORRA. Úgy felelek, a' mint kérdeznek.

JEGYZŐ. Hallgass!

30 GYÖRGY GRÓF. Hagyják beszélni. – Corra, te tudod, mennyire szeretlek... felelj, megérdemled-e még ezen szeretetet?... felelj!

1–2 eltávozott,] [Hiányzó vessző pótolva.]

12 Bocsáss meg!] <Iszturka; én – én...>

16 szabad] szabad <hogy>

30 te] [Grafiteruzával áthúzva.]

CORRA. Feleljek?... én?... Nem, nem!... felelne-e Méltóságod ily kérdésre?

BIRÓ. Ejnye te szemtelen!

JEGYZŐ. Gondold meg, hogy a' méltóságos gróffal beszélsz!

CORRA. Eh! mit nekem!... gróf!... Én az emberrel beszélek, és igazságot követelek! Én nem loptam semmit, nem is fogok lopni soha; és én nem engedem, hogy ily gyalázatossággal vádoltassam! 5

GYÖRGY GRÓF. Csendesülj, Corra; fiam!... én ismerem becsületességedet; és nem is én ellenemben kell magadat védelmeznem; hanem ezeknek itt még is csak felelned kell. 10

BIRÓ. *könyökével meglöki a' jegyzőt.* Halja, nótárus uram, hogy beszél vele a' gróf.

JEGYZŐ. *lassan a' bíróhoz.* Persze, hogy ez már nagy fordítást tesz a' dolgon!

CORRA. Köszönöm, méltóságos uram;... most nemes jótevőmre ismerek, kinek felelettel tartozom; de én valóban nem tudom, mit akarnak ez emberek velem. 15

GYÖRGY GRÓF. Tehát ki vádol?

BIRÓ. Márton azzal vádolja, hogy tőle nagy somma pénzt ellopott.

GYÖRGY GRÓF. *Mártonhoz.* Jer közelébb 's beszélj el, hogyan történt a' dolog? 20

MÁRTON. Tegnap gabonám egy részét adtam el; az érte kapott pénzt egy fiókos szekrénybe tettem, 's ma reggel már nem volt ott.

GYÖRGY GRÓF. 'S miért vádolsz épen Corrát?

MÁRTON. Mert ablakom alatt némi zajt hallva fölkeltem, 's hóna alatt valami csomaggal őt láttam elszaladni. 25

GYÖRGY GRÓF. Mit mondasz erre, Corra?

CORRA. Az igaz, hogy az éjjel nem voltam otthon, de Kővárt sem.

GYÖRGY GRÓF. Tehát hol voltál?

CORRA. Azt meg nem mondhatom. 30

MÁRTON. Méltóságos uram, ő hazudik!

1 én?...] én?... <méltóságodnak>

5 beszélek,] [Hiányzó vessző pótolva.]

7 én] én [Grafitceruzával áthúzva.]

16 de én] [Grafitceruzával áthúzva.]

26 csomaggal] <pogyással> csomaggal [Beszúrva a sor fölé.]

CORRA. Te nagyon jól tudod, hogy hol voltam, mert te is ott voltál!
MÁRTON. Tehát csak rajta, nevezd meg a' helyet!... én nem hiszek
neked!

CORRA. Nagyon jól tudod, mennyire szükséges volt jelenlétem ott,
5 a' hol voltam!... Többet nem mondhatok!

MÁRTON. No látja Méltóságod?... én ma éjjel láttam őt, erre eskü-
szöm!

CORRA. Alávaló!

MÁRTON. Hát védje magát, ha tudja!... beszéljen!... nevezze meg a'
10 helyet, a' hol volt!

GYÖRGY GRÓF. Corra, kérlek, szólj tehát!

CORRA. Méltóságos uram; már mondtam, hogy ártatlan vagyok!
egy szót sem szölok többet!

MÁRTON. Úgy hát csak sétálj a' kóterbe!

15 CORRA. Oda megyek!

Tizenkettedik jelenet.

Az előbbieik. Lidi.

LIDI. Nem!... maradj!... most majd én beszélek!

MÁRTON. *elhalványodik.* Mit jelent ez?

20 LIDI. Ez azt jelenti, hogy te a' legnagyobb semmirekellő vagy. Tud-
ja meg tehát, méltóságos uram, hogy a' múlt éjjel Corra házikóm
ajtaja előtt feküdt, hogy Márton ellen védelmezzen... kinek táma-
dásától tegnap megmentett... Márton gyűlölséget és boszút eskü-
dött Corrának, 's íme, így tartja meg esküvését!

25 GYÖRGY GRÓF. *Mártonhoz.* Mit felelsz mindezekre?... vallj meg azon-
nal mindent, vagy becsukatlak!

MÁRTON. *térdre hűll.* Mindent, mindent megvallok, csak irgalmaz-
zanak!

GYÖRGY GRÓF. Beszélj!

30 MÁRTON. Pénzemet nem lopta el senki; hanem én magam elástam
's aztán azt mondtam, hogy Corra lopta el.

1 hogy] [Beszúrva a sor fölé.]

21–22 házikóm ajtaja] <kunyhóm> ajtaja

24 Corrának] [Grafitceruzával, majd fekete tintával átjavítva: Corra ellen]

GYÖRGY GRÓF. Kelj fel tehát, és távozz innét, alávaló hazug! *Márton el.*

BIRÓ. Így hát már mi is elmehetünk!

GYÖRGY GRÓF. Köszönöm fáradságokat, hogy feljöttek hozzám.

A bíró 's jegyző el. Én is távozzom kissé, gyermekeim, hogy öcsémet fölkeressem. *El.* 5

Tizenharmadik jelenet.

Lidi. Corra.

CORRA. Köszönöm, Lidi!

LIDI. Oh ha tudhatád, mit szenvedék, miattad! 10

CORRA. Hát mégis viseltetel némi részvétellel irántam?

LIDI. Még kérdezheted?

CORRA. Tudom, hogy barátsággal viseltetel irántam, de ez szerelmemet ki nem elégíti; nekem egész szíved kell; minden gondolatod... mert én az örületig szeretlek!... Oh! felelj Lidi!... szólj!... 15
mond, hogy szeretsz!

LIDI. Mielőtt kérdésedre felelnék barátom, valamit kell tudnodra adnom, mi a' dolgok helyzetét egészen megváltoztatja.

CORRA. Csak nem szerelmemet!

LIDI. Előbb hallgass meg, 's aztán felelj! 20

CORRA. Beszélj!

LIDI. Ismered anyád régi bánatát, a' mely nem engedé, hogy a' gróf ajánlatait elfogadja?

CORRA. Én az iránt soha sem kérdeztem; de tudom, hogy múltja valamely fájdalmas eseményt rejt magában. 25

LIDI. E titok nem egyéb, mind egy ifjúkori szerencsétlen szerelem... elcsábítás... aztán elhagyatás...

1 tehát,] [Hiányzó vessző pótolva.]

1 távozz] [Grafitceruzával kiegészítve: távozzál.]

10 tudhatád] tudhatád [Grafitceruzával átjavítva: tudnád.]

19 nem szerelmemet] szerelmemet nem [A „nem” grafitceruzával, majd fekete tintával beszúrva.]

19 nem] [Grafitceruzával áthúzva.]

24 soha] <soha> soha

CORRA. Mit akarsz ezzel mondani?

LIDI. 'S ha ezen szerelem folytán egy fiúnak adott volna életet... ezen szerencsétlen viszony gyümölcseinek... és ezen fiú te volnál...

CORRA. Szerelem... elhagyatás... egy gyermek!... Én?... nem értelek bizonyosan képzelődésed álmait...

LIDI. Pedig ez nem álom, hanem valóság!

CORRA. Valóság!

LIDI. Épen az imént anyád, ki feljött, hogy a' grófot miattad megkérje, találkozzon a' gróf öcsével... 's megismerék egymást. A' tettet megbánt gróf anyád bocsánatáért esdeklett... a' múltat jóvá akarja tenni... 's téged elismer fiának... 's te Fegyveressy gróf leendesz...

CORRA. Én Fegyveressy gróf!... fejem kábúl... nem tudom megfogni...

LIDI. No már most beláthatod, hogy nem veheted nőül a' szegény halász leányát.

CORRA. Becstelen embernek kell-e lennem, ha az említett címet elfogadom?... Soha nem leszek az!

LIDI. Irányomban semmi kötelezettséged sincs, 's ki tudja, atyád bele egyezik-e?

CORRA. Oly atya, ki szívemből szerelmemet akarná kitépni, az nem lenne atyám!

LIDI. De gondolj új rangod kötelességeire!

CORRA. Eleget fogok nekik tenni, mert megtanultam ismerni a nép életének inségeit; meg tudom könnyíteni terheiket, 's hű tudok maradni kötelességeimhez szintúgy, mint szerelmemhez. *A fenék színben Márton jelenik meg kezében puskával.*

LIDI. Nemes szívű ember!... mily méltó vagy a szerelemre!

CORRA. Most magyarnak mondhatom magamat, mint ők; most hazámnak élhetek, és ha egykor meg kellene érte halni, hazámfiainak szabadságáért vérem onthatni boldogságom leend!

5 képzelődésed] [A „désed” utólag beszúrva fekete tintával.]

17–18 elfogadom?...] [A kérdőjel grafitceruzával áthúzva.]

26 maradni] maradni <szintúgy>

30–31 és ha...boldogságom leend!] [Hosszabb szövegrész grafitceruzával áthúzva.]

LIDI. 'S én büszke leszek magamat veled együtt ily szent ügynek szentelni!

CORRA. Lidim!

LIDI. Ó Corra, mint szeretlek!

CORRA. Te szeretsz?!... Istennek legyen hála! 5

MÁRTON. *ki már két izben rájok célzott.* No várj, te ostoba, mindjárt el hallgatsz te!

CORRA. Oh! mily boldoggá tész!

LIDI. Szívem szerelme!

MÁRTON. *a' puska kakassát fölhúzza, 's löni akar.* Tehát halj meg!... 10
aztán vesd el magad, Marczi!... Czéloz; azon pillanatban, midőn a' lövés eldördül, Jordán, ki az előtt Márton mögé lopózott, a' puska csövét felüti 's a' lövés a' légbe megy. Megragadja Márton.

LIDI. Óh ég!

CORRA. Megint Márton! 15

JORDÁN. Igen, de most az egyszer rajta kaptatt, 's miután életed nem úgy az övé, mint pénze volt, a' törvény majd ítél fölötte.

MÁRTON. Kegyelem!

JORDÁN. Gyilkosnak nincs kegyelem!

Tizennegyedik jelenet. 20

*Az előbbieik. György gróf. Iszturka. Antal gróf. Házgondnok.
Cselédek.*

GYÖRGY GRÓF. Mi történt itt?

ANTAL GRÓF. Mit jelent e' lövés?

JORDÁN. Ezt a' gyáva gazembert ragadtam meg épen azon pillanat- 25
ban, midőn Lidit 's bátyámat meg akarta löni.

ANTAL GRÓF. Fiam! *Corrához megy.*

ISZTURKA. Corrá!... egyetlen gyermekem!

CORRA. Anyám, igaz lenne az, a' mit nekem Lidi elbeszért?

ISZTURKA. Ugy van, fiam! az igaz! 30

29–2 CORRA....szentelni!] [Piros ceruzával megjelölt szövegrész.]

10 *fölhúzza,*] [Hiányzó vessző pótolva.]

11 magad,] [Hiányzó vessző pótolva.]

ANTAL GRÓF. Elismered atyádnak 's megbocsájtasz neki?

CORRA. *Antal gróf karjaiban.* Atyám!

GYÖRGY GRÓF. *Andráshoz 's a' szolgálkhoz, Mártonra mutatva.* Fogjátok meg, 's vigyétek a' bíróhoz, ki azonnal jőjjön hozzám!

5 MÁRTON. Kegyelem, Méltóságos uram!

GYÖRGY GRÓF. Csitt! egy szót se!... Legyen igazság szolgáltatva! az inasokhoz. Vigyétek! *Márton elvitetik.*

Tizenötödik jelenet.

Az előbbieket – Mártont kivéve.

10 GYÖRGY GRÓF. Látom, hogy itt már minden rendben van, de Corra, azért fogadott atyádról sem szabad megfélekedned!

CORRA. Oh! Soha! –

ANTAL GRÓF. Fiam, téged a' hála első kötelékei csatolnak bátyámhoz.

15 CORRA. Eleget teendek mind két atyám iránti kötelességemnek. Még csupán egy kérdést kell tennem!

ANTAL GRÓF. Halljuk a' kérdést!

GYÖRGY GRÓF. Beszélj!

CORRA. Atyám, szükséges-e, hogy azon esetben, ha elismersz, e' szeretett leánya kezéről lemondjak?

20 ANTAL GRÓF. Nem, fiam! én már Iszturkától tudom, mily kedvest bírsz Lidiben, 's én boldog vagyok, hogy őt leányomnak nevezhetem!

CORRA. Köszönöm, atyám!

25 LIDI. Mily boldogság! *Letérdel.* 'S te atyám, kinek lelke ott az egekben van, nemde te is megáldasz engemet?!

Vége

1 Elismered] [Grafitceruzával, majd fekete tintával javítva: Elismersz]

1 atyádnak 's] [Grafitceruzával, majd fekete tintával javítva: atyádnak.]

Felhasznált irodalom

Apraxin Júlia műveit lásd az alábbi szerzői nevek alatt:
BATTHYÁNY Arthúrné, Gróf; BATTHYÁNY Júlia, Gróf;
NIXARPA, Eiluj

BARNA, Catherine. *Une femme de lettres du second Empire: La Comtesse Julie Apraxin: Sa vie, ses oeuvres – Batthyányné Apraxin Júlia grófnő (Eiluj Nixarpa) élete és művei*. Études Françaises 12. Szeged: A Szegedi Egyetem Francia Philologiai Intézete, 1964.

BASFORD, Jade Scottie. „Writing Exclusionary Spaces: Myths, Tropes, and Stereotypes Surrounding the Roma in 19th- and 20th-Century French Literature”. LSU Doctoral Dissertations, 5801. Louisiana State University, 2022. https://digitalcommons.lsu.edu/gradschool_dissertations/5801
doi: 10.31390/gradschool_dissertations.5801.

BATTHYÁNY Arthúrné, Gróf [APRAXIN Júlia]. „Bájlaki Zsigmond”. *Divatcsarnok*, 1861. márc. 29., 83–85; ápr. 5., 106–109. (BATTHYÁNY 1861a)

BATTHYÁNY Arthúrné, Gróf [APRAXIN Júlia]. *Két nőszív*. Fordította TOLDY István. Pest: Emich Gusztáv, 1861. (BATTHYÁNY 1861b)

BATTHYÁNY Júlia, Gróf [APRAXIN Júlia]. *Szerény Ilma naplója*. Fordította TOLDY István. Pest: Emich Gusztáv, 1862.

BOLNAI [BETHLEN Miklós] és KEMPELEN Győző, szerk. *Népszínházi Évkönyv: Naptárrészszel 1863-ra. 1. évf.* Buda, 1862.

BOZSOKI Petra. „Bővülő értelmiségi női szereprepertoár a 19. századi Magyarországon: A Kánya Emília-féle honleányi szerepváltozatról”. *Irodalomismeret* 30, 3. sz. (2019): 19–54.

CZUCZOR Gergely és FOGARASI János. *A magyar nyelv szótára*. 1. köt. Pest: Emich G., 1862.

CSELLE Gabriella. „A cigányok reprezentációja a 19. századi magyar drámában”. *Theatron* 15, 3. sz. (2021): 3–14.

DEÁK Ágnes. „»mint toronyból a bakter«: Arany János folyóiratai »nemzeti és társadalmi kérdések« erőterében”. In *„Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!” Arany János pályájának művelődéstörténeti olvasatai*, szerkesztette CIEGER András, 153–194. Budapest: Universitas Kiadó, 2017.

ELIAS, Norbert. „A párbajképes társadalom”. In Norbert ELIAS, *A németekről: Hatalmi harcok és a habitus fejlődése a tizenkilencedik–huszadik században*, fordította GYÖRI László, 42–110. Budapest: Helikon Kiadó, 2002.

EPSTEIN NORD, Deborah. *Gypsies and the British Imagination, 1807–1930*. New York: Columbia University Press, 2006.

FLEISCHMANN Gyula. *A cigány a magyar irodalomban*. Budapest: „Élet” Irodalmi Nyomda és Rt. 1912.

HOUGHTON-WALKER, Sarah. *Representations of the Gypsy in the Romantic Period*. Oxford: Oxford University Press, 2014.

KASSAY Vidor. *Emlékezései: A művész születésének századik évfordulójára*. Szerkesztette KOZOCSA Sándor. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, [1940].

KOVÁCS Eleonóra. „»Hiába beszélnek«: Gróf Batthyány Artúrné Apraxin Júlia kísérlete a művészi-értelmiségi pályán”. *Turul* 86, 3. sz. (2013): 89–99.

KOVÁCS Eleonóra. „Grófnő, színésznő és író az élet színpadán: Apraxin Júlia pályája 1830–1913”. PhD-disszertáció. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2024. doi:10.15476/ELTE.2024.361.

KÖVÉR Lajos. „Indiána”. In KÖVÉR Lajos, *Színművei*, 4. köt., 162–251. Pest: Emich Gusztáv Magy. Akad. Nyomdász, 1860.

MÁTAY Mónika. „Egy nődandy karrierje: Képek Batthyány Apraxin Júlia életéből”. In *Megtalálható-e a múlt? Tanulmányok Gyáni Gábor 60. születésnapjára*, szerkesztette BÓDY Zsombor, HORVÁTH Sándor és VALUCH Tibor, 194–202. Budapest: Argumentum Kiadó, 2010.

MIKLÓSSY Gyula. *Naplója 1886–1888*. Szerkesztette és a kísérőtanulmányt írta RAJNAI Edit. *Studia Theatralica* 5. Budapest: Bibliotheca Nationalis Hungariae, 2018.

MOLNÁR György. *Világos előtt: Emlékeimből*. Szabadka: Schlesinger Sándor Könyvnyomdája, 1880.

MOLNÁR György. „A budai népszínház 1861., 1862., 1863., 1864”. In MOLNÁR György, *Világostól Világosig: Emlékeimből II. A budai népszínház második ciklusáig 1849–1867*, 321–406. Arad: Ungerleider Albert Nyomdája, 1881.

NIXARPA, Eiluj [APRAXIN Júlia]. „Hiába beszélnek...” Fordította ÁGAI Adolf. *Nefelejts*, 1860. jún. 3., 109–111; jún. 10., 121–123; jún. 17., 134–137; jún. 24., 145–147; júl. 1., 159–162; júl. 8., 172–175; júl. 15., 185–187; júl. 22., 194–199; júl. 29., 209–211; aug. 5., 217–222.

NIXARPA, Eiluj [APRAXIN Júlia]. *Ilona*. Fordította ÁGAY Adolf. Pest: Hartleben Konrád Adolf, 1861.

PIROSKA Katalin és PIROSKA István. *Az aradi magyar színjátszás 130 éve 1848–1948*. 2. köt. Arad: Irodalmi Jelen Könyvek, 2012.

SCHÖPFLIN Aladár, szerk. *Magyar színművészeti lexikon*. 4. köt. Budapest: Országos Színészegyesület Nyugdíjintézete, 1931.

SZABÓNÉ KÁRMÁN Judit. *A magyarországi cigányság I.: Cigányok és romák*. Budapest: Semmelweis Kiadó, 2016.

SZALISZNYÓ Lilla, szerk., tan. *Dokumentumok a Nemzeti Színház belső életének első évtizedéből: Bajza József színigazgatói működése*. Kritikai kiadás. Budapest: Ráció Kiadó, 2021.

SZÖLLÖSSY Anna. „Cigányok a XIX. századi magyar színpadon”. *Beszélő* 7, 7. sz. (2002): 82–88.

T. SZABÓ Levente. „The 19th-Century Beginnings of the Modern Hungarian Art Novel/Novella and the Emergence of the Modern Literary Profession”. *Hungarian Studies Yearbook*, 6 (2024): 45–67.

VÁRI László. „Buda, the first woman Freemason in Spain: life and career of countess Julia Apraxin (1830–1913): The first woman free-

mason in Spain”. In *La masonería. Mito e historia: en el III centenario de la fundación de la masonería moderna*, szerkesztette José-Leonardo RUIZ SÁNCHEZ, Yván POZUELO ANDRÉS, Antonio VENTURA PIRES, José EDUARDO FRANCO, 889–906. Sevilla: Editorial Universidad de Sevilla, Centro de Estudios Históricos de la Masonería Española, 2020.

ZABÁN Márta. *Salamon Ferenc szakmai életútja: Hivatástörténeti esettanulmány*. Kolozsvár: Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2014.

ZABÁN Márta. „Hagyományszemlélet és reprezentációs normák kanonizációja a népszínmű műfajtörténetében”. *Magiszter* 18, 2. sz. (2020): 10–18.

ZABÁN Márta. „Júlia Apraxin’s Unknown Radical Folk Drama in 19th-Century Hungary: The Reimagining of Roma Identity”. *Hungarian Studies Yearbook*, 7 (2025): 130–146.